

rijksuniversiteit
groningen

Cultuur-, en kunstonderwijs: leren reflecteren

Hoorzitting Vlaams Parlement, 9 februari 2017

CULTUURINDESPIEGEL

Barend van Heusden

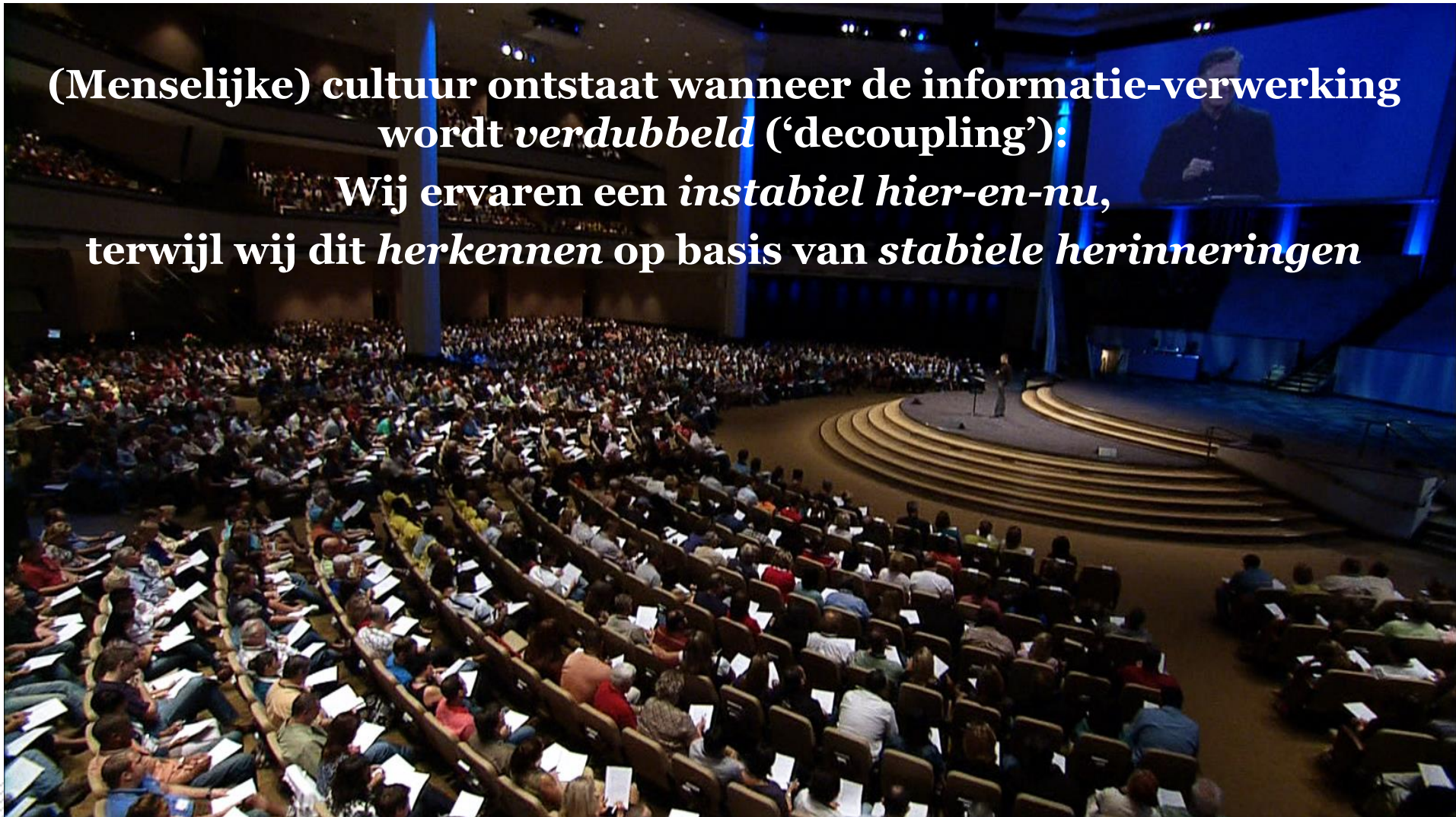
Kunstonderwijs, in vogelvlucht

- › Kunstonderwijs tot 1960: ambacht (economie), waarde (ideologie, erfgoed) en (persoonlijke) expressie – geen theorie, maar canon
- › In de loop van de 20ste eeuw ('60) wordt de canon ter discussie gesteld... kunst blijkt geen eigenschap van (kunst)voorwerpen (Arthur Danto)
- › Als kunst geen eigenschap is van voorwerpen..., wat is het dan wel? 'Crisis' in de kunstwereld, en in het onderwijs
- › Een stap terug – *kunst* beschouwen als een vorm van *cultuur*

rijksuniversiteit
groningen

(Menselijke) cultuur ontstaat wanneer de informatie-verwerking
wordt *verdubbeld* ('decoupling'):
Wij ervaren een *instabiel hier-en-nu*,
terwijl wij dit *herkennen* op basis van *stabiele herinneringen*

Het verschil tussen herinnering en hier-en-nu genereert
de menselijke conditie:

- › *intentionaliteit,*
- › besef van *tijd* (heden, verleden en toekomst);
 - › een zekere *vrijheid* (mogelijkheden);
 - › gevoelens van *onzekerheid en angst...*
 - › ... en *zelfbewustzijn*

- › Het verschil tussen stabiele herinneringen en een instabiel hier-en-nu wordt aangepakt met behulp van *verschillende cognitieve strategieën*

abstracte herinneringen:
semantisch

concrete herinneringen:
episodisch

gezicht
human face
nägu

conceptualisering

verbeelding

analyse

waarneming

motorisch
(assimilatie)

sensorisch
(accommodatie)

rijksuniversiteit
groningen

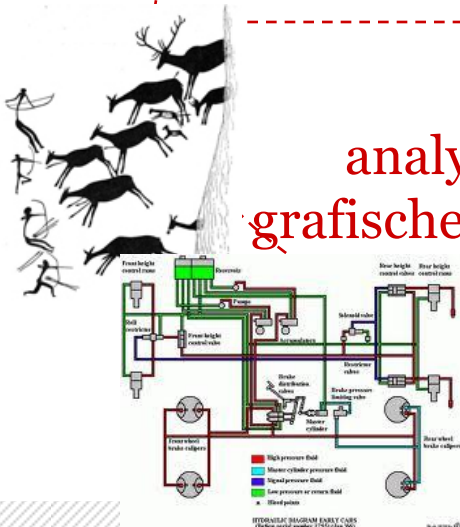
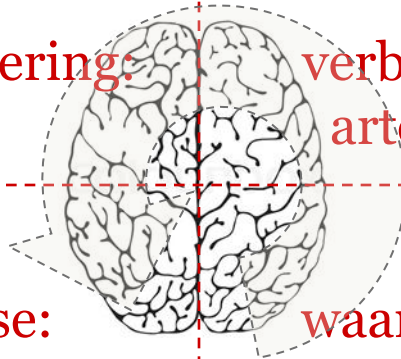
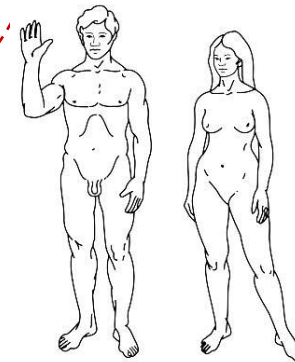
conceptualisering:
taal

verbeelding:
artefacten

analyse:
grafische tekens

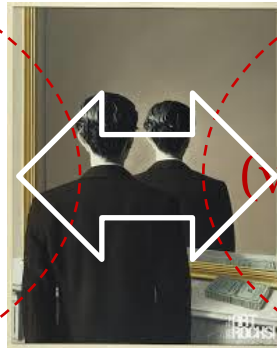
waarneming:
lichaam

De dragers van cultuur: de *media*

herinnering

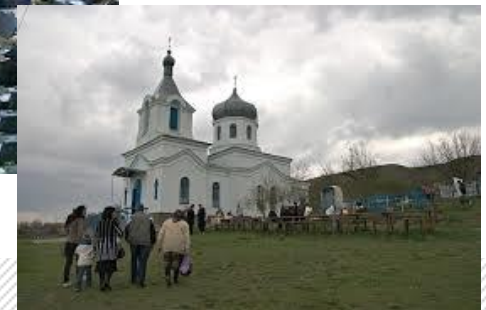
waarneming
(verschil; hier-en-nu; actualiteit;
'werkelijkheid')

Verdubbeling leidt tot *recursiviteit*, omdat het culturele proces zelf ook weer *herinnerd*, en *waargenomen* wordt.

rijksuniversiteit
groningen

Vormen van cultureel bewustzijn

Waarom cultuuronderwijs?

- › Alle **onderwijs** is onderwijs *in* cultuur, maar **cultuuronderwijs** is onderwijs *in reflectie op* cultuur, in *cultureel (zelf)bewustzijn*
- › Het **cultureel (zelf)bewustzijn** bepaalt onze **identiteit** en **ligt ten grondslag aan ons handelen**
- › Dat handelen proberen we via het onderwijs te beïnvloeden (te sturen) – ... vanuit een levensbeschouwelijke en/of politieke overtuiging.

Waarom kunstonderwijs?

- › **Kunst** is geen eigenschap van (kunst)voorwerpen.
- › **Kunstonderwijs** is onderwijs in een unieke combinatie van **drie** vaardigheden:
 - *Cultureel bewustzijn* (*transfer* naar o.a. filosofie, geschiedenis, burgerschapsonderwijs)
 - *Verbeelding* (*transfer* naar design, techniek, zorg)
 - *Mediavaardigheden* (*transfer* naar sport, techniek, taalonderwijs en wetenschap)

Bijvoorbeeld: muziek

- › *Waarneming* (muziek in het lichaam): ritme, geluid, klank, beweging
- › *Verbeelding* (wat de muziek tot muziek *maakt* en wat we *meemaken*): met stem en instrument, melodie, stijl
- › *Conceptualisering* (muziek als, en in taal): genres, begrippen, geschiedenis, betekenis en interpretatie
- › *Analyse* (muziek in *grafische* symbolen): notenschrift, sleutels, partituur

rijksuniversiteit
 groningen

Dank voor uw aandacht

b.p.van.heusden@rug.nl

